

Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových

NVV15Zk - 2. přednáška

Petr Havlan

Osnova přednášky

- *Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových (ÚZSVM) - obecně*
- *Dva hlavní cíle ÚZSVM*
- *ÚZSVM - charakteristika*
- *Vývoj institucí typu finanční prokuratury a vznik ÚZSVM*
- *Činnost ÚZSVM*
  - *Procesní jednání ÚZSVM*
  - *Právní pomoc ÚZSVM*
- *Organizace ÚZSVM*
- *Hospodaření ÚZSVM*

Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových (ÚZSVM) - obecně

- ÚZSVM byl konstituován zákonem č. 201/2002 Sb., o Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových, ze dne 2. 5. 2002; zákon nabyl účinnosti 1. 7. 2002
- ÚZSVM je příslušný hospodařit s majetkem, s nímž ke dni nabytí účinnosti zákona č. 201/2002 Sb. byly příslušné hospodařit okresní úřady nebo Ministerstvo financí podle ustanovení zákona o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích (zákon č. 219/2000 Sb.; dále též zákon o majetku státu či ZMS), a se kterým do dne nabytí účinnosti zákona č. 201/2002 Sb. nenaložily

Dva hlavní cíle ÚZSVM

- 1) snaha přispět ke zkvalitnění hospodaření s majetkem státu (procesní jednání, právní pomoc ÚZSVM)
  - 2) vytvoření právního rámce pro některé majetkoprávní důsledky, které vznikly v souvislosti s realizací druhé etapy reformy veřejné správy (a s ní související zrušení okresních úřadů)
- ÚZSVM je tedy specializovaným státním orgánem s působností v oblasti hospodaření s majetkem státu, v rámci které zajišťuje činnost mající charakter odborné právní služby, ale i činnost mající charakter vlastního hospodaření s majetkem státu

ÚZSVM - charakteristika

- organizační složka státu
- výslovně označen za účetní jednotku
- sídlo: Praha
- specializovaná státní instituce (jakási „státní advokatura“),
- „zvláštní“ orgán České republiky, resp.
- orgán ČR tzv. nevrchnostenského charakteru

Vývoj institucí typu finanční prokuratury a vznik ÚZSVM

- ÚZSVM je instituce typu finanční prokuratury
- finanční prokuratura byla na našem území zřízena výnosem ministerstva financí ze dne 13. 8. 1851 pod číslem 188 říšského zákoníku (Praha, Brno)
- finanční prokuratury byly v zásadě povolány k ochraně veřejných zájmů v *netrestní* oblasti
- v čele FP stál finanční prokurátor, který nesl odpovědnost za činnost prokuratury
- po vzniku československého státu stále působily finanční prokuratury, a to v Praze pro Čechy a v Brně pro Moravu a Slezsko

Vývoj institucí typu finanční prokuratury a vznik ÚZSVM

- mezi jejich hlavní úkoly FP patřilo právní zastupování státu, jakož i některých jiných právních subjektů, kterým bylo toto postavení státem přiznáno
- k přijetí nové právní úpravy FP došlo zákonem č. 97/1933 Sb. z. a n., o finančních prokuraturách ze dne 8. 6. 1933, a služební instrukcí č. 82/1936 Sb.
- finanční prokuratury byly vymezeny jako státní úřady povolane k tomu, aby plnily pro stát úkoly státního zástupce, tj. šlo zejména o zastupování státu před soudy a na žádost také před správními úřady, jakož i podávání (státním úřadům) právních posudků a spolupůsobení při některých právních jednáních, byli-li o to požádány
- zákon č. 270/1949 Sb., o finančních prokuraturách
- k *zániku* instituce finanční prokuratury došlo ke dni 1. 1. 1953 zákonem č. 65/1952 Sb., o prokuratuře (šlo o zákon jen pro trestněprávní oblast)

Vývoj institucí typu finanční prokuratury a vznik ÚZSVM

- k *znovuzavedení* instituce typu finanční prokuratury došlo v roce 2002 (viz výše)
- prostor pro koncepci finanční prokuratury jako specializované státní instituce, jež by poskytovala odborné právní služby ve věcech týkajících se majetku státu, poskytl zákon o majetku státu, a to mj. v něm zakotvená konstrukce organizačních složek státu

Činnost ÚZSVM

- **1. Procesní jednání ÚZSVM**
  - A) výlučné jednání ÚZSVM
  - B) dohodnuté jednání ÚZSVM
  - C) vedlejší účastenství ÚZSVM
  - D) přímá účast ÚZSVM v řízení

- **2. Právní pomoc ÚZSVM**
  - A) právní stanoviska
  - B) zastupování obcí

1. A) výlučné jednání ÚZSVM

- ÚZSVM vystupuje v případech a za podmínek stanovených zákonem v řízení před soudy, rozhodčími orgány, správními úřady a jinými orgány ve věcech, které se týkají majetku státu namísto organizačních složek příslušných s tímto majetkem hospodařit podle zvláštního právního předpisu /tím je ZMS/ (§ 2 zákona o ÚZSVM)
- zákon taxativně vymezuje případy řízení, ve kterých ÚZSVM povinně vystupuje jménem České republiky, a to *typem* orgánu, před kterým je řízení vedeno, anebo *věcně* vymezením předmětu řízení
- konkrétně jde o *řízení ve věcech* (§ 3 zákona o ÚZSVM):
  - určení vlastnického práva státu k nemovité věci, jejíž ocenění podle zákona č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku přesahuje v době zahájení řízení částku 25 milionů Kč
  - určení vlastnického práva státu k věci prohlášené za národní kulturní památku
  - určení vlastnického práva státu ke stavbě, která je sídlem některé v zákoně uvedené instituce, mj. i Nejvyššího kontrolního úřadu (dále např. Parlamentu, prezidenta republiky, vlády, Ústavního soudu, ...), nebo pozemku touto stavbou zastavěnému
  - vyklizení uvedených nemovitostí, popř. vydání movité věci, která byla prohlášena za národní kulturní památku
  - peněžitého plnění převyšujícího částku 50 milionů Kč a v obchodních věcech převyšujícího částku 250 milionů Kč

1. A) výlučné jednání ÚZSVM

- dále se jedná o případy řízení před zahraničními a mezinárodními soudy a rozhodčími orgány ve věci peněžitého plnění převyšujícího 50 milionů Kč a v obchodních věcech převyšujícího částku 100 milionů Kč (§ 3 odst. 1 písm. b) zákona o ÚZSVM)
- výlučné jednání se rovněž předpokládá i při řízení před Ústavním soudem ve věcech ústavních stížností v případech, kdy podaná ústavní stížnost má souvislost s věcí týkající se majetku státu (§ 3 odst. 2 zákona o ÚZSVM)
- postup podle ustanovení § 3 a 4 *nelze* použít (§ 5 zákona o ÚZSVM):
  - měl-li by ÚZSVM jednat (§ 2 zákona o ÚZSVM) v řízení ve věci týkající se majetku, s nímž je příslušné hospodařit Ministerstvo obrany; to neplatí, jde-li o určení vlastnického práva státu anebo o vyklizení nemovité věci, popř. vydání movité věci anebo o určení neplatnosti smlouvy o převodu nemovité věci z vlastnictví státu
  - měl-li by ÚZSVM jednat v řízení ve věci týkající se majetku, s nímž je příslušná hospodařit Bezpečnostní informační služba, a přitom by takovým postupem mohly být ohroženy bezpečnostní zájmy státu; v pochybnostech je rozhodující stanovisko ÚZSVM
  - je-li ÚZSVM sám příslušnou organizační složkou (§ 18, 19 zákona o ÚZSVM)
  - vylučuje-li to zvláštní právní předpis nebo mezinárodní smlouva, kterou je stát vázán a která byla vyhlášena ve Sbírce zákonů nebo ve Sbírce mezinárodních smluv
  - měl-li by ÚZSVM jednat v řízení namísto příslušného orgánu, kterému zvláštní právní předpis přiznává způsobilost být účastníkem v tomto řízení a který má pro toto řízení i procesní způsobilost
  - jde-li o řízení týkající se ochrany zahraničních investic
  - jde-li o řízení o výkon rozhodnutí

1. B) dohodnuté jednání ÚZSVM

- dohoda má zákonem o ÚZSVM předepsanou formu *zápisu*, pro který jsou vymezeny obsahové náležitosti (určení věcí týkajících se majetku či důvod, pro který má být řízení zahájeno; údaje určující majetek, jehož se věc týká)
- pro další náležitosti zápisu platí obdobně pravidla o pořizování zápisu obsažená v § 19 odst. 1 ZMS; tato dohoda však nesmí obsahovat žádné podmínky, kterými by byl ÚZSVM omezen ve způsobu jednání v řízení
- protože ÚZSVM při své činnosti postupuje *nezávisle*, na základě vlastního odborného posouzení, může využívat v zásadě všechny dostupné nástroje, jež k obhajobě majetkového zájmu státu slouží

1. B) dohodnuté jednání ÚZSVM

- výčet případů, kdy se dohodnuté jednání *neuplatní* – viz § 8 zákona o ÚZSVM:
  - vylučuje-li to zvláštní právní předpis nebo mezinárodní smlouva, kterou je stát vázán a která byla vyhlášena ve Sbírce zákonů nebo ve Sbírce mezinárodních smluv
  - měl-li by ÚZSVM jednat (§ 2 zákona o ÚZSVM) v řízení namísto příslušného orgánu, kterému zvláštní právní předpis přiznává způsobilost být účastníkem v tomto řízení a který má pro toto řízení i procesní způsobilost
  - jedná-li ÚZSVM v řízení podle ustanovení § 3 a 4 zákona o ÚZSVM
  - jestliže se ÚZSVM v tomto řízení přímo účastní (§ 11 zákona o ÚZSVM)
  - je-li již příslušnou organizační složkou zajištěno pro řízení zastoupení na základě plné moci
  - vystupuje-li ÚZSVM v řízení za stát jako příslušná organizační složka (§ 18, 19 zákona o ÚZSVM)
  - jestliže se již ÚZSVM pro totéž řízení takto dohodl s jinou organizační složkou

1. C) vedlejší účastenství ÚZSVM

- v tomto případě ÚZSVM vystupuje za stát jako vedlejšího účastníka v jakékoliv věci týkající se majetku, se kterým je příslušná dle § 55 odst. 1 ZMS hospodařit příslušná státní organizace, má-li stát na výsledku takového řízení právní zájem (ten představuje další podmínku přípustnosti tohoto typu jednání); existenci tohoto zájmu státu posuzuje sám ÚZSVM
- jestliže ÚZSVM vystupuje za stát jako vedlejšího účastníka, jedná jeho jménem a je oprávněn činit veškeré procesní úkony, které v řízení může podle § 93 OSŘ činit vedlejší účastník
- *omezení* – viz § 9 a 10 zákona o ÚZSVM – v situaci, kdy jsou dány podmínky pro výlučné či dohodnuté jednání ÚZSVM, jakož i v případě, kdy v řízení sám vystupuje jako příslušná organizační složka, tak i tehdy, kdy se v tomto řízení účastní přímo

1. D) přímá účast ÚZSVM v řízení

- v občanském soudním řízení zákon o ÚZSVM umožňuje rovněž přímou účast ÚZSVM, jelikož je v případech doloženého majetkového zájmu státu způsobilý být účastníkem tohoto řízení ve smyslu ustanovení 19 a 20 OSŘ a v souladu se zvláštním právním předpisem je oprávněn (i povinen) podat návrh na zahájení řízení před tuzemskými soudy o neplatnost smlouvy o převodu vlastnictví věci nebo smlouvy o převodu cenných papírů, jejichž účastníkem není stát ani státní organizace, nýbrž nestátní subjekt, anebo do takového řízení vstupuje
- ÚZSVM se přímo účastní z vlastního podnětu nebo z podnětu zákonem stanovených orgánů (orgány činné v trestním řízení, ČNB, MF)
- ÚZSVM posuzuje majetkový zájem státu
- přímou účastí ÚZSVM v řízení nejsou dotčena oprávnění státního zastupitelství (např. podle 42 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství)
- přímá účast ÚZSVM se *neuplatní*, jedná-li se o výlučné či dohodnuté jednání Úřadu nebo jeho vedlejší účastenství, popř. jde-li o řízení, kde vystupuje jako příslušná organizační složka ve smyslu 18 a 19 zákona o ÚZSVM

2. A) právní stanoviska (právní pomoc)

- z § 13 zákona o ÚZSVM vyplývá povinnost ÚZSVM na základě žádosti organizační složky státu nebo státní organizace zpracovat písemná právní stanoviska v konkrétních věcech, která se týkají majetku státu
- písemné právní stanovisko, které se v jednom vyhotovení zasílá na vědomí Ministerstvu financí, je zpracováváno bezplatně

2. B) zastupování obcí (právní pomoc)

- zavedeno novelou (zákon č. 120/2004 Sb.) s účinností od 19. 3. 2004
- poskytování právní pomoci obcím, která spočívá v jejich zastupování v řízení před tuzemskými soudy
- zúženo jen na řízení, ve kterých je proti obci uplatněn nárok na určení vlastnického práva k nemovitosti nabyté od státu nebo k jejímu příslušenství, případně nárok na vyklizení takové nemovitosti
- pro dohodu o právní pomoci zákon předepisuje písemnou formu s označením majetku obce, k němuž je v řízení před soudem uplatněn nárok
- právní pomoc je poskytována bezplatně
- z 13d zákona o ÚZSVM vyplývá oprávnění ÚZSVM vystupovat v řízení o určení vlastnického práva k majetku obce za stát jako vedlejšího účastníka podle 93 OSŘ vedle obce v případě, má-li stát na výsledku takového řízení právní zájem; vedlejší účastenství se však neuplatní v případě, kdy stát sám, případně státní organizace, bude účastníkem řízení, nebo pokud již jedná ve výše vymezených typech řízení podle jiného ustanovení zákona o ÚZSVM

Organizace ÚZSVM

- sídlo: Praha
- organizační složka státu
- přestože je účetní jednotkou ve smyslu zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, nemá vlastní právní subjektivitu (způsobilost procesní je mu speciálně přiznána zákonem pouze v případě přímé účasti, v ostatních případech jedná ÚZSVM jménem státu)
- v čele Úřadu stojí generální ředitel
- vnitřní organizační struktura ÚZSVM sestává z územních pracovišť (ÚP v hl. městě Praze, ÚP Střední Čechy, ÚP Plzeň, ÚP Ústí nad Labem, ÚP Hradec Králové, ÚP Brno, ÚP Ostrava, ÚP České Budějovice)

Hospodaření ÚZSVM

- právo držet, užívat a využívat věci a jiné majetkové hodnoty, jakož i povinnosti pečovat o zachování majetku a jeho údržbu, případně o jeho zlepšení či rozmnožení
- ochrana tohoto majetku před poškozením, ztrátou, zneužitím či odcizením
- k nakládání s majetkem státu, jako jsou převody, zastavení, zřízení věcného břemene apod., jsou příslušné organizační složky, jež hospodaří s majetkem státu pouze způsobem a za podmínek stanovených zákonem o majetku státu
- dvě roviny v rámci hospodaření ÚZSVM:
  - 1) hospodaření s majetkem v účetní evidenci (tj. „běžné hospodaření“)
  - 2) hospodaření s majetkem v tzv. operativní evidenci (tj. „prozatímní hospodaření“)

Hospodaření ÚZSVM

- podle § 19 odst. 2 zákona o ÚZSVM je příslušné hospodařit s majetkem to územní pracoviště, v jehož územním obvodu se tento majetek nachází nebo územní pracoviště (nelze-li ho takto určit), v jehož obvodu měl předchozí majitel poslední trvalý pobyt či sídlo; v případě, že zjistí územní pracoviště, že se majetek nebo část nachází v územním obvodu jiného územního pracoviště, neprodleně o tom toto územní pracoviště vyrozumí a na základě vyrozumění započne dané územní pracoviště hospodařit s příslušným majetkem, tj. plnit úkoly podle zákona
- majetek, s nímž je oprávněn ÚZSVM hospodařit:
  - majetek z „odúmrtí“ a majetek propadlý státu
  - majetek a věci zajištěné v trestním řízení (zák. č. 279/2003 Sb., o výkonu zajištění majetku a věcí v trestním řízení)
  - „majetek bez vlastníka“
  - majetek ostatní – získaný po okresních úřadech, od Generálního ředitelství cel, ...)

Prameny ke studiu

- Havlan, P., Sochorová, D. a kol. Majetek státu v teorii a praxi. 1. vydání. Praha : Leges, 2021, s. 42 - 54